

ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE I PRIRODNIH RESURSA 21. VIJEKA

Jasmin Latović, MA, email: jlatovic@hotmail.com
Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Naš opstanak na planeti zavisi od situacije u prirodi, treba uvrstiti brigu o životnoj sredini i prirodnim resursima među prioritetnostima zajedno sa ekonomijom i proizvodnjom. Neminovno je da će se šteta prirodnih resursa i životne sredine pogoršati jer se naša populacija i potrošnja resursa po glavi stalno povećavaju, dok se u isto vrijeme dešavaju se negativne klimatske promjene. Moramo da upravljamo našom zemljom na način koji daje prednost očuvanju naše prirode i koji se posebno obavezuje na pokušaj izbjegavanja bilo kakve dalje štete prema našoj životnoj sredini. Zašto? Zato što ne bi trebalo da ostavimo loše nasleđe koje poklanjamo našim potomcima. I zato što je to u našem interesu jer ekološka otpornost i raznolikost čine stabilniju i produktivnu osnovu za ljudske živote. Jedan od primjera zakona o zaštiti životne sredine u 21. vijeku je u SAD-u gdje je "Kongres Sjedinjenih Država donio savezne zakone namijenjene rješavanju kontrole zagađenja i sanacije, uključujući na primer Zakon o čistom zraku (zagađenje vazduha), Zakon o čistoj vodi (zagađenje vode) i Zakon o sveobuhvatnoj zaštiti životne sredine, kompenzaciji i odgovornosti (CERCLA, ili Superfunda) (čišćenje kontaminirane lokacije)".

Ključne riječi: Zakon o životnoj sredini, Prirodni resursi, klimatske promijene

21.ST CENTURY ENVIRONMENTAL AND NATURAL RESOURCES LAW

Abstract: Our survival on the planet depends on the situation in nature, environmental and natural resources should be included among the priorities along with economics and production. It is unavoidable that the damage to natural resources and the environment will deteriorate as our population and the consumption of resources per head are constantly increasing, while at the same time there are negative climate changes. We have to manage our country in a way that gives priority to the preservation of our nature and which specifically binds itself to an attempt to avoid any further damage to our environment. Why? Because we should not leave the bad heritage that we give to our descendants. And because this is in our interest because ecological resilience and diversity make a more stable and productive basis for human lives. One of the examples of environmental protection laws in the 21st century is the United States where "the United States Congress passed federal laws designed to address pollution control and rehabilitation, including for example the Clean Air Act (Air Pollution), the Clean Water Act (water pollution) and the Law on Comprehensive Environmental Protection, Compensation and Responsibility (CERCLA, or Superfund) (cleansing the contaminated site)".

Keywords: Law on Environment, Natural Resources, Climate Change

UVOD

Zakon o životnoj sredini je važan kako za ekonomiju tako i za planetu. Ljudi prije svega zavise od zdravog okruženja. Takođe se oslanjamo na stabilnu ekonomiju, koju podstiču prirodni resursi i uspješni ekosistemi. Zakoni o zaštiti životne sredine pomažu da se zaštita životne sredine i ekonomija podjednako štite i promovišu, ne samo zato što nam trebaju oba, već zato što je svima potrebna druga. Današnje promovisanje industrije po svaku cenu nije isto što i izgradnja održive ekonomije. I to nas definitivno ne približava zaštiti čistog vazduha, vode i zemljišta koje svi trebamo da bi preživjeli. Stvarno efikasni zakoni o zaštiti životne sredine osiguravaju, između ostalog, da kompanije projektuju projekte koji uzrokuju najmanje štetne po životnu sredinu i najbolje iskoriste resurse. Zakoni takođe obezbeđuju da ove

kompanije plaćaju troškove sprječavanja ili popravljavanja štete po životnu sredinu, umjesto da ih prenose na poreske obveznike kao troškove čišćenja ili troškove zdravstvene zaštite. Ukratko, regulativa primorava kompanije da vode računa o životnoj sredini kao deo cijene poslovanja. Efektivni zakoni o zaštiti životne sredine trebalo bi da spriječe donosiocima odluka da brinu o odobrenjima za projekte koji bi mogli dugoročno ugroziti naše zajednice, našu okolinu i našu ekonomiju - a ne suprotno. Mi zavisimo od vlada koje koriste zakone i druge alate kako bi zaštitili naše zdravlje, životnu sredinu i ekonomiju. Ne trebaju nam vlade da djeluju kao zastupnici jednog interesa (industrije) nad drugom (ljudima). Bez obzira na to da li prati toksičnu kontaminaciju, sprečavanje izlivanja nafte, održavanje ribljih resursa, stvaranje nacionalnih parkova ili zaštitu ekosistema i vrsta od izumiranja, vlada treba da je izabrana da iskoristi svoju moć i zakone kako bi promovisala zdravu sredinu, ljude i privredu. Zato su svi zakoni koji štite životnu sredinu i prirodu, u današnje vrijeme klimatskih primijena najvažniji aspekt i zadatak za budućnost koji treba da ima svaka ozbiljna vlada jedne zemlje na našoj planeti.

1. ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE I PRIRODNIH RESURSA

Zakon o zaštiti životne sredine predstavlja složenu kombinaciju državnog, saveznog i međunarodnog ugovora o pitanjima koja se odnose na životnu sredinu i zaštitu prirodnih resursa. Na primer, zakoni o životnoj sredini često se odnose na pitanja kao što su zagađenje zemljišta, vazduha ili vode; globalno zagrijavanje; i smanjenje ulja, uglja i čiste vode. Generalno, zakon o zaštiti životne sredine je podeljen na dve kategorije: kontrola zagađenja i remedijacija s jedne strane, i očuvanje prirodnih resursa s druge strane. Izvor vlasti za ove zakone potiče iz mnogih izvora i pod velikim uticajem je međunarodnih ugovora. Mnogi od ovih ugovora odnose se na pitanja poput smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte, zabrane lova ili ribolova ugroženih vrsta, ili čak zabrane testiranja ekološko destruktivnog oružja, kao što su atomske bombe. Obično kršenja zakona o zaštiti životne sredine se postupaju na civilni način, uz izricanje novčanih kazni i građanske štete oštećenim stranama. Ali trend koji se pojavljuje širi se kroz oblast zaštite životne sredine u korist usvajanja državnih zakona koji kriminalizuju ekološko destruktivno ponašanje. Ovo je dovelo do vremena zatvora za one koji krše zakone o korištenju imovine u zaštićenim sredinama (kao što je izgradnja kuće na zaštićenim močvarnim područjima) i poslovnim rukovodiocima koji dozvoljavaju njihovim kompanijama zagađivanje. Zakoni o životnoj sredini takođe imaju važnost za dizajn proizvoda u vidu kontrole emisija, ekološki prihvatljivih materijala i energetski efikasnih elektronskih uređaja. Oni imaju veze sa poreskim zakonima u vidu podsticaja za aktivnosti koje imaju za cilj zaštitu životne sredine, kao što su goriva koja štede gorivo i instalaciju solarnih panela. Oni utiču na kodove stanova u obliku zahtjeva za izolaciju, prenošenje toplote kroz prozore i ne zagađujuće građevinske materijale. Drugim rečima, zakoni o zaštiti životne sredine su oko nas i na jedan ili drugi način utiču na skoro svaki aspekt našeg svakodnevnog života.

2. ODNOS KOMPANIJA PREMA ZAKONU O ŽIVOTNOJ SREDINI I PRIRODNIH RESURSIMA

Preduzeća mogu imati pravne prekršaje kako za unutrašnju tako i za eksterijere zgrade i zemljišta kompanije. Za zaposlene, ovo bi moglo uključiti filtraciju vazduha i čistoću vode za piće. Sa vanjskim okruženjem, ovo može uključiti opasan otpad i hemikalije. Svako

prosipanje ili odlaganje opasnih proizvoda može štetiti zemljištu i ozbiljno onеспособiti okolinu. Ove akcije mogu dovesti do ozbiljnih posledica kada su savezni zakoni prekršeni u procesu. Neophodno je znati šta treba učiniti u ovim okolnostima i kako osigurati da do prekršaja ne dođe. Pravni stručnjaci mogu pomoći u ovim pitanjima. Postoje brojne povrede koje mogu nastati kada kompanija nije svesna koji zakoni se odnosi na državu i koji su propisi potrebni. Strogo pridržavanje postaje primarna briga kada pitanja životne sredine utiče na lokalnu zajednicu i susjedne lokacije. Svaki opasan otpad, buka ili zagađenje vazduha i zagađivači u vodi mogu uzrokovati povredu klijenata ili potrošača u blizini. Ovo takođe negativno utiče na poslovanje u svijesti zajednice i uticaju nedostatka prodaje s proizvodima i uslugama. Što je još gore, kompanija koja šteti lokaciji i okolini, je veća posledica za javnost i okolna područja.

Zagađenje vazduha obično uključuje automobile i emisije, zagađenje emitovano iz zgrade kompanije može sadržati opsežne zagađivače takođe. Još jedna zabrinutost sa Zakonom o čistom vazduhu je obezbediti da se razni štetni efekti ovih vazdušnih toksina eliminišu. Posledice mogu uključivati kiselu kišu, iscrpljivanje ozona i druge zagađivače vazduha. Kada se Agencija za zaštitu životne sredine uključi u ove okolnosti, prekršaji mogu izazvati kazne za kompanije.

Zagađivači vode su opasni za lokalno stanovništvo i mogu dovesti do brojnih povreda. Kada neki zagađivači ulaze u javne izvore pitke vode, kompanija ili osoba mogu se suočiti sa velikim novčanim kaznama i eventualnim zatvaranjem. Ova djela su zabranjena i mogu dovesti do građanskih parnica kada osoba ili grupa ugrožavaju fizičku i drugu štetu u postupku. Zagađivači koji ulaze u vodeni izvor mogu takođe uzrokovati izbijanje bolesti ili različite zdravstvene probleme koji mogu dovesti do dalje povrede i oštećenja lokalnog stanovništva, i onda kao rezultat svega advokati postaju deo postupka u slučaju povrede zakona. Kada kompanija gradi na zemlji, vlasnik mora osigurati da u ovoj oblasti nema ugroženih vrsta. Emisije zagađenja, izgradnje i previranja lokalnog područja mogu izazvati štetne efekte na različite životinje ili biljni život. Bilo kakav negativan uticaj na ekosistem bi mogao da ugrozi okolinu i ljude koji žive na tom prostoru.

3. POZITIVNI PRIMJERI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE I PRIRODE

3.1 Kostarika (Južna Amerika)

Kostarika je danas proglašena pobednikom nagrade za budućnost za 2010. godinu na globalnom samitu o biodiverzitetu u Nagoji, Japan. Država centralne Amerike ima za cilj da bude prva država u razvoju koja ispunjava obaveze UN za biodiverzitet. Nagrada izdata od strane Svetskog savjeta za budućnost data je u znak priznanja zakona o biodiverzitetu iz 1998. godine, koji je održan kao model za druge nacije koje će slediti.

Kostarika finansira sredstva iz poreza na goriva, carinske stampe i troškova energije kako bi platila upravljanje prirodnim rezervama i usluge zaštite životne sredine, kao što su zaštita čistog zraka, sveže vode i biodiverziteta. Vlasnici zemljišta se plaćaju kako bi očuvali šume starih šuma i postavili nove drveće. Kao rezultat toga, šumski pokrivač je porastao sa 24% u 1985. na skoro 46% danas. Takođe je osnovana nacionalna komisija za biodiverzitet, koja se sastoji od naučnika, državnih službenika i predstavnika domoroda, koja predlaže politiku

vladi i promoviše zeleno obrazovanje među javnošću. Kao rezultat Kostarika se nalazi na trećem mestu u globalnom indeksu životne efikasnosti i prvo u indeksu Happy Planet.

"Mi deklariramo mir sa prirodom", rekao je Mario Fernandez Silva, ambasador Kostarike, pozivajući se i na ukidanje svoje vojske 1958. godine u svojoj zemlji. (The Guardian, 2010)

3.2 Azija

Prirodni resursi Azije spadaju među najbogatije i najraznovrsnije na planeti. U regionu se nalazi 20% svetskog biodiverziteta, 14% svetskih tropskih šuma i 34% globalnih koralnih resursa, uključujući i najveći broj morskih vrsta na svijetu. Prirodni ekosistemi i biodiverzitet u Aziji pružaju brojne društvene i ekonomske prednosti, pružaju lokalnu životnu sredinu, podržavaju sigurnost hrane, vode, energije i regulišu globalnu klimu.

Međutim, brz ekonomski razvoj, loše upravljanje i korupcija imali su veliki destruktivni uticaj na ekološke sisteme regiona. U posljednjih 40 godina ekosistemi u regionu su opali na dvostruko više svjetskog prosjeka. Jedan od glavnih strateških planova je promocija održivosti životne sredine kroz projekte koji podržavaju napore za održavanje i poboljšanje biodiverziteta i ekosistema u regionu. Inicijativa "the Heart of Borneo" upućuje na prijetnje poput ilegalne siječe, pretvaranja šuma u gumene plantaže, šumske požare i ilegalne trgovine divljim životinjama, između ostalog.

Nezakonita trgovina divljim životinjama predstavlja petu najveću svetsku ilegalnu trgovinu u svetu, koja vredi oko 8-10 milijardi dolara, sa ozbiljnim ekološkim, ekonomskim, bezbednosnim i socijalnim troškovima. U Bangkoku je u martu 2013. godine održan simpozijum da bi se identifikovale akcije za borbu protiv ilegalne trgovine divljim životom i morskim životom širom Azije i Pacifika. (Asian Development Bank, 2013)

4. KAKO ZAŠTITITI BUDUĆE GENERACIJE

Kvalitet života svetske dece 2050. godine zavisi od današnjih odluka. Potreba za promjenama u ljudskom razvoju za život sretnim životom raspravljana je decenijama. Diskurs održivosti započeo je sedamdesetih godina prošlog veka, a Konferencija UN o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine priznala je međugeneracijsku ravnopravnost kao centar za kreiranje politike koja štiti budućnost - ovaj princip sada se nalazi u ustavima mnogih zemalja. Međutim, njegovo sprovođenje kroz obavezujuće kreiranje politike je rijetko. Jedan od razloga za to može biti strukturna kratkoročna priroda reprezentativnih demokratija. Svetska komisija za životnu sredinu i razvoj piše: "Mi pozajmljujemo ekološki kapital od budućih generacija bez namjere ili mogućnosti za otplatu. . . . Ponašamo se kao i mi, jer možemo da se izvučemo: buduće generacije ne glasaju; oni nemaju nikakvu političku ili finansijsku moć; oni ne mogu izazvati naše odluke. "

Širom svijeta, klimatske promjene, uništavanje životne sredine, finansijske krize i rastući jaz između bogatih i siromašnih rasprostiru nesigurnost i strah. Zdrav razum ukazuje na to da su ovi izazovi preveliki da jedna zemlja sama i previše strukturalna da ignoriše gdje našu stručnost treba ažurirati. Mi smo prve generacije čije odluke utiču na dobru ili bolju budućnost ljudskog života na ovoj planeti, a čini se da smo zaglavljani u načinu razmišljanja koji je zastario u globalizovanom svijetu rastućih populacija. Ostajemo mirovni u institucionalnim zastojećima koji sprječavaju dalekovidnu akciju i zarobljeni su strahom da će

izgubiti individualno materijalno bogatstvo, strah koji ugrožava svaki duh zajedničkog djelovanja. (The Solutions journal, 2010)

Zbog svega toga ostaje jedno veliko pitanje kako se zaštititi u budućnosti, i kako obezbjediti budućim generacijama život na planeti u zdravoj i čistoj sredini, iako nažalost izgleda da je svijet i ljudi koji žive na planeti davno zakasnio da preduzme neophodne mjere u pogledu zaštite od najgoreg.

ZAKLJUČAK

Dakle, šta treba promeniti da bi se promene desile? Dovođenje budućih generacija na pregovarački sto bi moglo biti rešenje. Vrijeme je da probudimo otuđeni tehnokratski žargon oko održivosti i razmislimo o našim odlukama s aspekta djece 2050. godine. Njihov kvalitet života bi trebao biti mjerilo kada se raspravlja o zaštiti životne sredine, nezaposlenosti mladih, održivim penzijskim sistemima, nivo javnog duga i tako dalje. Neki od nas će i dalje biti živi da se igraju sa ovom djecom i nikada nismo imali više znanja i sposobnosti da osiguramo da se ta igra odvija u boljem svijetu. Davanje stvarne osobe pravo da govori o budućim interesima daje glas u donošenju odluka svima čije će dobro i prava biti ugroženi. Takvi čuvari bi funkcionisali kao vremenski pregledi i balansi u strukturnoj kratkoročnoj orijentaciji naših demokratskih institucija. Civilno društvo bi moglo biti direktno pristupačno (poput ombudsmana), tako da bi se brige o dugoročnim uticajima političkih odluka filtrirale direktno u sistem. Ako ovakav nadzorni organ ima mandat da pristupi svim informacijama u svim vladinim odjeljenjima, on ili ona bi mogli minimizirati rizik od neusklađenosti politike, ekonomskih ciljeva koji regulišu resurse resursa, umjesto pokretanja ranih unakrsnih pitanja i time poboljšanja djelotvornosti izrade politika. (The Solutions journal, 2010). Iako su vlade donijele niz zakona o zaštiti okoliša, naša planeta nastavlja da doživljava bez presedana "krize" u životnoj sredini, uključujući klimatske promjene, smanjenje resursa, vrste izumiranja, oštećenja ekosistema i zagađenje toksičnog zagađenja vazduhom i vodom. Zakoni zaštite okoliša su često propali jer obično uključuju određene probleme, oni su antropocentrični jer je njihov cilj zaštita i koristi ljudima, a ne okruženju u kojem ljudi žive, oni predstavljaju ljudsku superiornost i izuzetnost prema prirodi i prirodnim procesima, oni se zasnivaju na ideji da su ljudi odvojeni od prirode, što je fatalna greška po ljudski opstanak uopšte. Naša sve veća ljudska populacija suočava se sa poteškoćama u interakcijama sa lokalnim i globalnim okruženjima. Erozija biodiverziteta i osnovnih resursa pokreću pitanja o osnovnim društvenim vrednostima u obliku kada je naš uticaj nastao usled smanjenja broja porudžbina i manje upotrebe resursa po glavi stanovnika. Ove vrednosti usredsređuju se na rast i oslanjaju se na tehnologiju za ublažavanje stresa životne sredine, smanjenje prirodnih resursa i gubitak biodiverziteta (PNAS, 2016). Životna sredina i blagostanje ljudi su neizostavno povezani. Kada vlade, preduzeća i ostali donose odluke o zemljištu i prirodnim resursima, oni neminovno utiču na zdravlje, izdržljivost i kvalitet života lokalnih zajednica. Dakle, postoji razlog da javnost treba da ima pravo da bude uključena u donošenje odluka o životnoj sredini, konkretno, da zna šta je u pitanju, da učestvuje u samoj odluci i da ima sposobnost da ospori odluke koje zanemaruju ljudska prava ili šteti ekosistemima.

LITERATURA

- [1] https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_environmental_law, United States environmental law, Wikipedia
- [2] The Guardian, International edition, 2010, oct.25th
<https://www.theguardian.com/environment/2010/oct/25/costa-rica-biodiversity>

- [3] Asian Development Bank, Article 22 april 2013, <https://www.adb.org/features/natural-resources-conservation-asia-adbs-take>
- [4] The Solutions journal, Guarding our Future: How to Protect Future Generations ,Volume 1 | Issue 6 | Page 62-70 | November 2010, <https://www.thesolutionsjournal.com/article/guarding-our-future-how-to-protect-future-generations/>
- [5] Why environmental laws fail, William and Mary Environmental Law and Policy Review, Volume 39-Issue 1
- [6] PNAS, Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States, Article: The need to respect nature and its limits challenges society and conservation science, May 31, 2016

